

Debatt

LARS LUTTROPP:

Secure – Future

Rådgivande folkomröstningar är ett bra komplement till de allmänna valen. Vissa frågor skär genom alla partier. Andra är av stor principiell betydelse. En folkomröstning kan i dessa fall ge väljarna en chans att säga sin mening utan någon partipolitisk låsning. Lokala folkomröstningar i en enskild kommun är numera också möjliga enligt den nya kommunallagen från 1977. Tyvärr måste jag samtidigt konstatera att erfarenheterna från de riktäckande folkomröstningarna hitintills inte är speciellt goda.

I folkomröstningen om högertrafiken sa en klar majoritet av de röstande nej. Några år senare beslöt riksdagen att gå över till högertrafik, tvärt emot folkviljan. Inte ökar ett sådant agerande respekten för riksdagspolitikerna.

När det gällde ATP-omröstningen blev det tre alternativ, en styggelse i en folkomröstning. Enligt min mening skall det bara ges två alternativ. Medborgarna skall ha att säga ja eller nej till ett förslag. Vid fler än två alternativ blir folkomröstningsresultatet föremål för tolkning av riksdagsledamöterna och det hela blir ett partitaktiskt spel som bara ökar politikerföraktet.

Folkomröstningen om kärnkraftsaggregaten slår alla rekord av partitaktik och manipulerande av folkviljan. Alla fel gjordes för att misskreditera folkomröstningen. Det blev tre alternativ. Alternativen var oklara. Man kan likaväl påstå att alla tre alternativen innebär ett ja till kärnkraft, som att de betyder ett nej till kärnkraft. Två av alternativen var orena och upptog andra krav än huvudfrågan. Frågan om kärnvärmeverk typ SECURE (Safe and Environmentally Clean Urban REactor) fanns inte med på någon av valsedlarna, så i den frågan vet vi inte vad folkviljan innebär. Trots detta har näringsutskottet i riksdagen konstaterat att "resultatet av folkomröstningen innebär

att byggande av SECURE inte skall förkomma i Sverige". En sådan tolkning är felaktig och ohederlig gentemot väljarna. Varför gör inte näringsutskottet samma tolkning när det gäller forskningsrealiteter?

Ingen lag förbjuder kärnvärme och kommunerna har således full frihet att planera in kärnvärme i sin energiförsörjning. I själva verket har riksdagen sagt att kommunerna har ansvaret för sin egen energiförsörjning. Och riksdagen har i lag ålagt rikets kommunfullmäktigeförsamlingar senast den 1 juli 1982 antaga en plan för att minska oljekonsumtionen. Riksdagslagstiftar alltså om att kommunerna ska minska sin oljeförbrukning samtidigt som man uttalar att kommunerna inte kan använda kärnvärme som är det i särklass bästa alternativet till olja i landets tjugo fem största kommuner.

Sveriges kommuner skall inte behöva lida för att riksdagen gjort en felaktig tolkning av folkomröstningen.

Med den kommunala självbestämmanderätt som vi har i Sverige anser jag att de kommuner som vill ha kärnvärme borde fatta beslut om att satsa på kärnvärme. Sådana beslut måste komma relativt snabbt eftersom myndigheternas prövning av ett kärnvärmeverk kan tänkas ta lång tid. Och vi kan inte behålla en svensk kompetens att bygga kärnvärmeverk under så många år till.

Rikspolitikerna har således trasslat sig för sig när det gäller möjligheterna att satsa på kärnvärme. För att rädda ansiktet på dem, för att göra det som de anser vara "politiskt omöjligt" kan en utväg vara att anordna lokala kommunala folkomröstningar om kärnvärme. Säger kommunerna ja, får rikspolitikerna en anledning att göra det "politiskt omöjliga" möjligt igen.

Den moderata fullmäktigegruppen

Västerås har i en motion från i mars 1981 krävt att västeråsarna i en kommunal folkomröstning får en chans att säga ja eller nej till en satsning på kärnvärme. Den kommunala folkomröstningen bör lämpligen hållas vid samma tillfälle som de allmänna valen i år. Jag är fullkomligt övertygad om att en majoritet av västeråsarna kommer att säga ja till en satsning på kärnvärme. Vid fullmäktiges sammanträde i augusti 1981 inlämnades en lista med 1500 namn som kräver en satsning på kärnvärme i Västerås. Sedan i juni driver Västeråsmoderaterna kampanjen SECURE – FUTURE för kärnvärme. Kampanjsymbolen, en blå-gul livboj, symboliserar att det är med det svenska fjärrvärmeverket SECURE och med svensk energiråvara som vi i framtiden kan rädda oss från vårt alltför stora oljeberoende. Med ett ja till kärnvärme i en eller flera kommunala folkomröstningar blir det sedan svårt att påstå att folket sagt nej till kärnvärme.

Varför skall vi då satsa på kärnvärme för att kunna ersätta olja och kol med uran i de större kommunerna?

Skälen är många:

1 Värmekostnaderna har fördubblats under den senaste två-årsperioden och vår oljeimport kostade oss 1980 netto 28 miljarder kronor.

2 Bränslet är väsentligt billigare. Oljan kostar idag cirka 11 öre per KWh men uranbränslet kostar mindre än 2 öre per KWh. Om man bara ser till själva bränslekostnaden så skulle tex västeråsarna spara cirka 200 miljoner per år om man gick över från olja till uran. Det är den absolut största besparing man kan göra i Västerås.

3 Det finns gott om uranmalm i Sverige och därför kan uranbränslet alltifrån uranbrytning till färdigt bränsle på sikt helt produceras i vårt eget land. På så sätt

skapas också många nya arbetstillfällen här hemma och dessutom kan en ny exportmarknad öppnas.

4 Oljeimporten kan minskas. 40 procent av oljeimporten används i dag till uppvärmning. Med en realistisk utbyggnad av kärnvärme skulle vi så småningom kunna spara cirka fyra miljoner ton olja per år. Det motsvarar i dagens penningvärde drygt fyra miljarder kronor årligen. En summa som kommer väl till pass för att minska vår utlandsupplåning.

5 Uranbränslet ger en tryggare energiförsörjning än vad som är möjligt med oljan. I det kärnvärmeverk kan finnas bränsle som klarar 2–4 års drift. För ett oljevärmeverk i motsvarande storlek är det praktiskt-ekonomiskt omöjligt att klara mer än ett halvår. För ett värmeverk på 200 MW kostar ett års bränslereserv med uran cirka 6 miljoner kronor. Motsvarande kostnad för oljan är cirka 175 miljoner kronor.

6 Uranbränslet släpper inte ut några föroreningar i luften och det fasta radioaktiva avfallet på cirka en halv kubikmeter per år tas om hand på samma betryggande sätt som KBS-rapporterna anvisar för våra stora kärnkraftverk. Ett oljevärmeverk släpper däremot ut 1 000-tals ton svavel och kväveoxider per år som i sin tur kraftigt bidrager till att försura och döda livet i allt fler av våra värdefulla sjöar.

7 Sist men inte minst så finns kärnvärmetekniken redan utvecklad i Sverige. ASEA-ATOM har konstruerat ett kärnvärmeverk som är konkurrenskraftigt ned till en storlek på cirka 150 MW. Eftersom företaget till hälften ägs av staten ter det sig naturligt att här göra en offensiv satsning i stället för att pumpa in pengar i olönsamma företag. Eller är det bara i en hårt planstyrd ekonomi som tex Sovjet som detta är möjligt? I Sovjet byggs nämligen nu två stora kärnvärmeverk på var-

dera 1 000 MW. En prototyp på 5 MW är också på gång.

En satsning på SECURE bidrar till att lösa många av dagens energiproblem och ger dessutom flera nya jobb i Sverige och på sikt goda exportmöjligheter.

Satsa på kärnvärme, det är en av många offensiva satsningar som behövs för att få fart på Sverige igen.

Oron för kärnenergin tror jag klingar av allteftersom folk år efter år ser att våra stora kärnkraftaggregat fungerar på ett betryggande sätt. De producerar billig elenergi som vi så väl behöver för att hålla nere vårt höga kostnadsläge. I våras, under vårfloden, kostade natten bara 4,5 öre KWh, och därav var 4 öre energiskatt! Det svenska systemet för elproduktion

med kärnkraft för basproduktion och valkraft för toppbelastningar fungerar märkt och bör behållas och utvecklas i framtiden.

Under folkomröstningsdebatten om högertrafiken piskades också oron bland folk upp på ett onyanserat sätt. Det var ingen hejd på alla olyckor som skulle drabba svenska folket om vi gick över till högertrafik. Men hur gick det? Utomordensligt bra! Domedagsprofeterna från den folkomröstningen hör vi inte av längre. Så kommer det också att bli med domedagsprofeterna från kärnkraftomröstningen. Nu gäller det bara att rädda kärnvärmeförbi den krympande opinionen mot kärnenergin, innan det är för sent.

Pizzans rätta sida

Svar från forskare vid Växtbiologen i Uppsala till Anders Martinssons "Vår akademiska pizzeria".

I en artikel i Svensk Tidskrift nr 8, 1981 har Anders Martinsson (AM) gått till hårt angrepp mot vad han betraktar som "internationalismens baksida vid universiteten". Vi önskar inte diskutera AMs allmänna slutsatser. Däremot reagerar vi som anställda och forskare vid Växtbiologiska institutionen i Uppsala kraftigt mot AMs äreröriga angrepp på den nye professorn vid vår institution, Eddy van der Maarel (vdM) från Holland. AM är uppenbarligen mycket okunnig om förhållandena på Växtbiologen.

Under det första året efter tillträdet arbetade vdM endast en mindre del av sin tid i Uppsala. De perioder han var här, ägnade han sig dock helt och fullt åt institutionen och dess intressen. Efter det förs-

ta året har han helt ägnat sina krafter åt Växtbiologen. Han har häpnadsväckande snabbt satt sig in i svenska språket och svensk forskningspolitik och universitetsadministration.

Att det uppstår ett visst interregnum i ett professorsskifte är mycket vanligt. Det borde inte vara svårt att förstå att det komplicerat att avveckla ett arbete av slag vdM hade i Holland. Flyttningen var också förenad med andra praktiska problem, av AM kallade "fastighetsproblem". Det är riktigt att institutionsstyrelsen fick ta del av dessa problem. I själva verket var det just genom att vdM så snart redogjorde för och diskuterade sin situation, som vi snabbt blev övertygade om att han verkligen önskade ta itu med sitt nya arbete så fort som möjligt. Informellt har självfallet möjligheten för professorshustru att få ett arbete i Sverige diskuterats. Att professorn skulle ha krävt arbete på institutionen för sin hustru är helt fel-

När professuren skulle besättas var de sakkunniga oense. Valet stod främst mellan två personer, en holländare och en svensk. Bägge var högt meriterade. Trots den av AM beskrivna "akademiska flatheten" gentemot utlänningar föreslog tjänsteförslagsnämnden faktiskt svensken. vdM blev professor efter att den utsedde svensken av sagt sig tjänsten. Negativa kommentarer till utnämningen har varit praktiskt taget obefintliga på Växtbiologen. Sällan har nog en nybliven professor blivit så entydigt positivt välkommen till sin institution som vdM.

Professor vdM är som bekant en stor auktoritet inom den moderna vegetationsforskningen. Han företräder den central-europeiska tradition inom denna vetenskap,

vilken i gångna tider låg i fejd med den sk Uppsala-skolan med centrum på Växtbiologen. Genom utnämningen av vdM till professor i Uppsala har nu slutligen de två riktningarna i vegetationsforskningen mötts i Uppsala och fått ökad möjlighet att berika varandra. vdM har också ett stort intresse för de nya riktningar inom denna vetenskap som utvecklats på senare år. Vi tror därför att Växtbiologen med sin nye professor har möjlighet att stärka sin position som ett viktigt kraftcentrum för vegetationsforskning och annan västekologisk forskning. Här på "Växtbio" har vi naturligtvis många problem av olika slag, men vår professor är inte ett av dem.

Uppsala den 18 januari 1982

*Ingvar Backéus
Catarina Johansson*

*Sten Dahlskog
Christina Skarpe*

*Håkan Hytteborn
Francesco Spada*

ANDERS MARTINSSON:

Pizzan aldrig ifrågasatt

Tyvärr har de sex växtbiologerna i Uppsala totalt missuppfattat vad min kritik rörde sig om, nämligen *pizzerian* (det urartade systemet) och inte *pizzan* (det enstaka objektet i systemet). Den senare kan vara nog så delikat och prissvärd, och det personangrepp som de sex nu vill konstruera fram hade inte någon aktualitet ens i skri-

vande stund i april 1981. Ingen normal-svensk får exempelvis någon stämpel på sig för att han "utnyttjar" en artificiell ekonomi eller en artificiell välfärd på den plats han har kommit att inta i ett halvartificiellt samhälle, och motsvarande gäller ifråga om den exempelvis gällande underbyggnaden av min kritik. Däremot skall

varje detalj vara i grunden och nyansen rätt, och i det senare fallet finner jag endast kritik på en punkt, nämligen lokaliseringen av arbetsplatsen i tredje styckets sista mening. Med min korta replikfrist lämnar jag gärna den för problemställningen oväsentliga detaljen öppen. Om jag får ripostera med faktarättelser, så anses det avgörande mötet mellan "uppsalaskolan" och den "kontinentala skolan" ha skett långt tidigare, nämligen 1935 genom det berömda "konkordatet i bussen" – vilken förresten råkade rulla fram just över nederländskt territorium.

I åsiktsfrågan ligger dock min mening långt från de sex ifråga om det segment som deras inlägg berör: Inom det system som jag metaforiskt kallat pizzeria hålls

forskarhandledning, institutionsadministration och projektplanering i limbo under otillständigt långa perioder. Dessa utgör ibland fortsättning av ännu osäkrare interregna, framkallade genom att systemet med återbesättningsprövning plus tjänstetillsättning i god tid under den nya lagens snabba procedur har mankerat. Hade jag hållit fram skylten för pizzerian nu i januari 1982, skulle jag göra det med nya och uppdaterade och än mer drastiska exempel, bland vilka mitt eget stackars universitetsämne skulle ha seglat fram som ett stort flaggskepp med fåtalig och villråddesbesättning. Svensk normalprofessor åtnjuter inte pizzerians favörer, och svensk utlandsprofessur får inte upprätta eller vidmakthålla något limbo.